

III Konferencja Naukowo – Techniczna
Stacje Elektroenergetyczne WN/SN i SN/nN

REFERAT

Temat : „Nowe rozwiązania konstrukcyjne stacji elektroenergetycznych SN/nN”

Myśl przewodnia : „Bezpieczeństwo obsługi, osób postronnych oraz niezawodność stacji transformatorowych w procesie ich eksploatacji, jako wynik optymalizacji warunków pracy komponentów stacyjnych, na przykładzie nowych rozwiązań EL-Q sp. z o.o.”

1. Referencje autora rozwiązań – firmy EL-Q.

Jako samodzielny podmiot gospodarczy, firma weszła na krajowy rynek producentów z pokaźnym bagażem doświadczeń w zakresie projektowania i wykonawstwa elektroenergetycznych urządzeń rozdzielczych średniego i niskiego napięcia, sięgających połowy lat siedemdziesiątych, kiedy to stanowiła wydział produkcyjny Zakładu Energetycznego Częstochowa.

W latach osiemdziesiątych ukształtował się nowatorski charakter firmy. Podjęto wówczas szereg działań, istotnych dla unowocześnienia produkcji urządzeń rozdzielczych w kraju, a mianowicie:

- opracowano i wdrożono do produkcji pierwszą w kraju kontenerową stację transformatorową SN/nN MKb w obudowie blaszanej
- zainicjowano, wspólnie ze ZWAR Lębork, opracowanie małogabarytowych rozłączników SN, które pojawiły się wkrótce na rynku pod handlową nazwą OR4 i OR5,
- podjęto ścisłą współpracę z ENERGOPROJEKTEM Poznań, której pierwszymi owocami były małogabarytowe celki SN typu Mm20.

Ostatnie piętnastolecie działalności to przede wszystkim opracowywanie i wdrażanie własnych koncepcji rozwiązań dla urządzeń prefabrykowanych, zwłaszcza stacji transformatorowych SN/nN:

- po raz pierwszy w kraju, zastosowano w kontenerowej stacji transformatorowej rozdzielnicie SN w izolacji SF₆ (stacja ELQUSIM).
- zainicjowano przeprowadzanie badań typu, prefabrykowanych stacji transformatorowych, które podjął Instytut Energetyki w Warszawie,
- opracowano technologię produkcji prefabrykowanych stacji transformatorowych w obudowach betonowych, chronioną patentem w Urzędzie Patentowym RP i wdrożono je do produkcji,
- uzyskano pierwsze w kraju Certyfikaty Zgodności z Normą PN-EN 61330 na produkcję i sprzedaż prefabrykowanych stacji transformatorowych, wydane przez Instytut Energetyki w Warszawie.

2. Rodzina stacji SOLAR – jako przykład nowych rozwiązań konstrukcji stacji elektroenergetycznych SN/nN

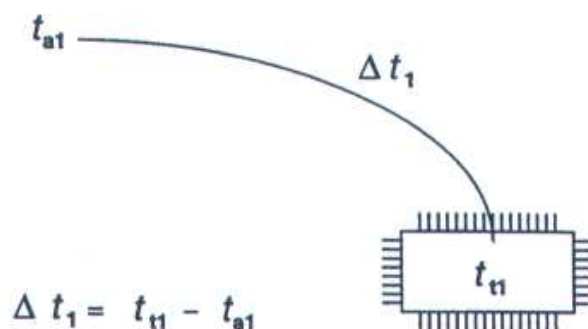
2.1 System wentylacji grawitacyjnej

Zgodnie z normą PN-EN 61330:2001, pkt 4.11 i jej tegoroczną aktualizacją PN-EN 62271-202 pkt 4.10.2, parametrem określającym jakość obudowy stacji transformatorowej jest :

klasa znamionowa obudowy,

której wielkość (5,10,20,30) oznacza wyrażoną w [°K] różnicę przyrostu temperatury oleju transformatorowego i uzwojeń podczas obciążenia nominalnego transformatora pracującego w stacji i poza stacją.

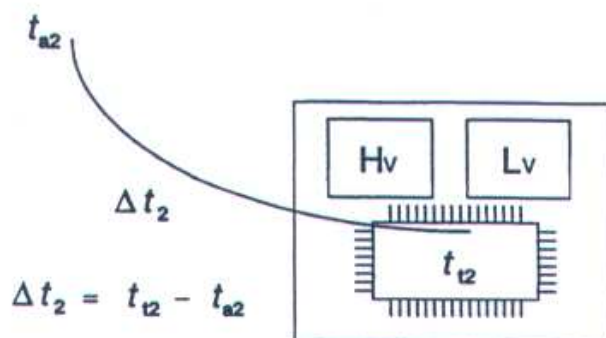
Rysunki obrazują sposób pomiaru i ustalania powyższego parametru.

gdzie

- t_{a1} jest temperaturą otoczenia w pomieszczeniu probierczym
- t_{t1} są temperaturami transformatora mierzonymi zgodnie z IEC 76-2;
- Δt_1 jest przyrostem temperatury transformatora na zewnątrz obudowy.

Rysunek 1 – Pomiar przyrostu temperatury transformatora w otaczającym powietrzu: Δt_1 (według podrozdziału 6.2)

gdzie

- t_{a2} jest temperaturą otoczenia w pomieszczeniu laboratorium;
- t_{t2} są temperaturami transformatora mierzonymi zgodnie z IEC 76-2;
- Δt_2 jest przyrostem temperatury transformatora wewnątrz obudowy.

Kryteria akceptacji: $\Delta t \leq 10$ K, 20 K lub 30 K

$$\Delta t = \Delta t_2 - \Delta t_1$$

Klasa 10 : $\Delta t \leq 10$ K

Klasa 20 : $\Delta t \leq 20$ K

Klasa 30 : $\Delta t \leq 30$ K

Rysunek 2 – Pomiar przyrostu temperatury transformatora wewnątrz obudowy: Δt_2 (według podrozdziału 6.2)

Stwarza to optymalne warunki pracy dla komponentów stacyjnych, czyli transformatora, rozdzielnic SN, nN, połączeń kablowych oraz urządzeń peryferyjnych, takich jak baterie kondensatorów, liczniki energii elektrycznej i inne.

Odporna na skutki wewnętrznego wyładowania łukowego obudowa stacji z trzema pełnymi ścianami bez otworów wentylacyjnych zapewnia bezpieczeństwo dla osób postronnych i obiektów stojących w jej bezpośrednim otoczeniu.

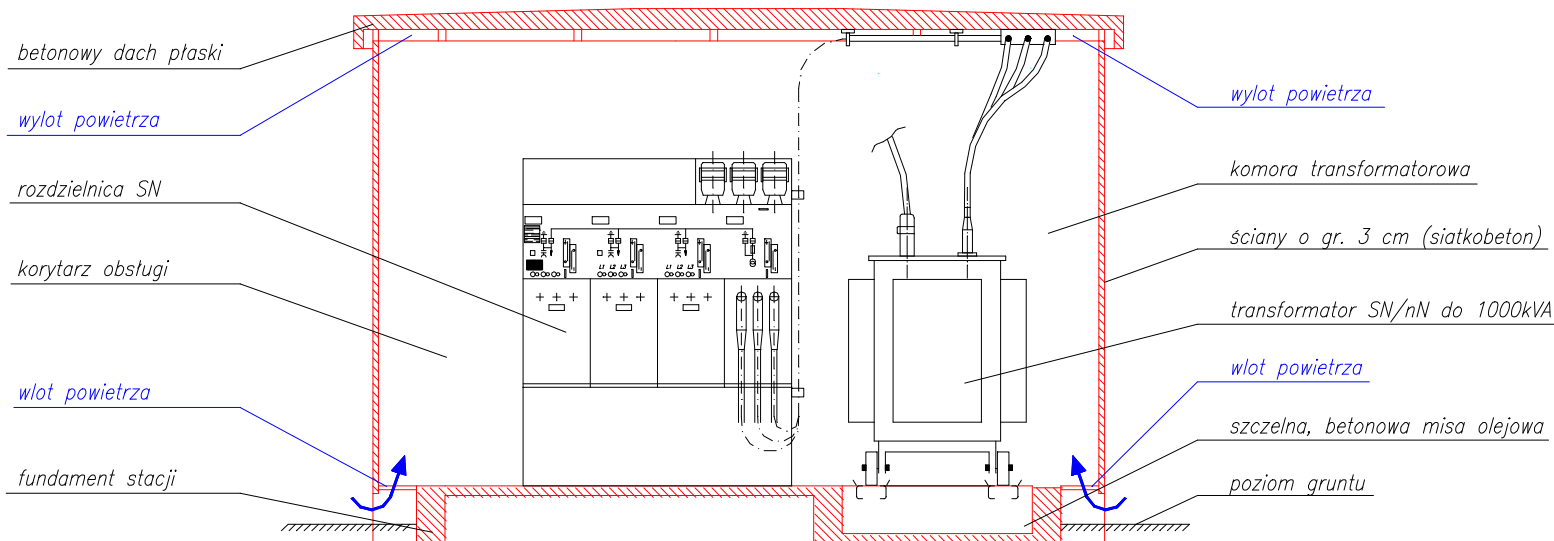
Jednocześnie pkt 5.5.1.5 normy PEN-EN 61330:2001 oraz pkt 5.5.1 normy PN-EN 62271-202 określa sposób wentylacji stacji transformatorowej:

„Stacja transformatorowa prefabrykowana powinna być chłodzona naturalną wentylacją”

Spełnienie wymienionych powyżej obu warunków stanowi nie lada wyzwanie dla konstruktorów, szczególnie w obecnym czasie, gdy stacje transformatorowe obsługują jednostki transformatorowe często o mocy 1000kVA.

Stało się to jednak możliwe, dzięki analizie materiałów ze wspomnianych uprzednio wieloletnich badań typu stacji, prowadzonych przez Instytutu Energetyki. Na ich podstawie wprowadzono w konstrukcji rodziny stacji SOLAR gruntowne zmiany sposobu chłodzenia, uzyskując niezwykle wydajny system wentylacji grawitacyjnej typu kominowego, chroniący w 100% aparaturę rozdzielczą przed przegrzaniem ciepłem emitowanym wewnątrz obiektu.

Opracowane rozwiązanie obrazuje przykładowy przekrój pionowy stacji SOLAR, w której zastosowano je po raz pierwszy.

Podczas badań laboratoryjnych próby nagrzewania, w stacji SOLAR wystąpiły przyrosty temperatury ($t-t_0$) w wysokości zaledwie **2,7° K** dla transformatora 630kVA i **3,4° K** dla transformatora 1000kVA.

Są to najniższe, ze znanych z literatury tematu, przyrosty temperatury dla obiektów tego typu produkowanych w Europie.

Powyższa próba nagrzewania pozwoliła na określenie klasy obudowy na poziomie 10K, a według nowych norm, jest to klasa 5K.

Tak niskie przyrosty temperatury mają bardzo duże znaczenie praktyczne. Niski poziom ciepła emitowanego wewnątrz stacji transformatorowej stwarza optymalne warunki dla pracy jej komponentów.

Żywotność rozdzielnic SN i nN, połączeń kablowych, baterii kondensatorów, jak i samego transformatora jest w takich warunkach maksymalnie wydłużona.

Tym sposobem stworzone zostały realne warunki dla praktycznej realizacji przytoczonej powyżej „Myśli przewodniej „firmy EL-Q.

Kominowy system wentylacji grawitacyjnej polega na tym, że wloty powietrza zlokalizowane są w podłodze stacji, a wyloty pod dachem. Dzięki temu stacja transformatorowa jest pozbawiona krat wentylacyjnych w ścianach. Otwory drzwiowe umieszczone są tylko na ścianie frontowej, a pozostałe trzy ściany stacji są pełne, co bardzo korzystnie wpływa na możliwości lokalizacyjne obiektu w ciasnej zabudowie miast.

Brak krat wentylacyjnych ma bardzo istotny wpływ na bezpieczeństwo osób postronnych, które mogą znaleźć się w bezpośrednim sąsiedztwie stacji podczas wyładowania łukowego w jej wnętrzu. Badania laboratoryjne skutków łukowego takiego zjawiska w stacji SOLAR potwierdziły jej całkowite bezpieczeństwo dla osób postronnych, przy wewnętrznym wyładowaniu łukowym o wielkości prądu zwarcia 16kA/1s. Zjawisko to powoduje zawsze powstanie pewnej ilości gazów, które uwalniane są ze stacji poprzez otwory wentylacyjne. Podczas próby, wokół badanej stacji w odległości 10cm od jej osłon zewnętrznych, w miejscach gdzie może wystąpić wyrzut gazu, ustawiono ramy z poziomymi i pionowymi wskaźnikami wydmuchu. Po próbie nie stwierdzono wypaleń wskaźników, ani innych uszkodzeń stacji, co uwidocznione zostało na zdjęciu poniżej.

2.2. Inne możliwości wykorzystania Nowego systemu wentylacji

System wentylacji grawitacyjnej typu kominowego zastosowany został w najnowszym rozwiązaniu produkcji EL-Q – stacji transformatorowej **UniSolar 20/630**.

Ta stacja nie posiada wewnętrznego korytarza obsługi. Rozdzielnice SN i nN obsługiwane są z zewnątrz stacji. W tym przypadku, urządzenia wewnątrz stacji ustawione są bardzo blisko siebie, a zatem chłodzenie takiego układu jest znacznie trudniejsze, niż w przypadku stacji z wewnętrznym korytarzem obsługi.

Przeprowadzona w Instytucie Energetyki próba nagrzewania potwierdziła i w takim przypadku wyjątkową wydajność kominowego systemu wentylacji.

Stacja transformatorowa UniSolar, podczas badań laboratoryjnych, próby nagrzewania, uzyskała przyrosty temperatury ($t-t_0$) zaledwie **3,5° K** dla transformatora 630kVA, czyli otrzymała **klasę obudowy 5K**.

Jest to bardzo ważna informacja dla projektantów i jednostek eksploatujących sieci elektroenergetyczne, bowiem powszechnie stosowane w nich napowietrzne stacje słupowe nie spełniają kryteriów bezpieczeństwa. Ich konstrukcja nie chroni osób postronnych przed dostępem do urządzeń znajdujących się pod napięciem, a same urządzenia, zamontowane w otwartej przestrzeni i nie osłonięte, stanowią potencjalne źródło zagrożenia dla środowiska, otoczenia i personelu ich obsługi.

W świetle przytoczonych wyników badań UNISTAT może stanowić **bezpieczny zamiennik dla stacji słupowych**

Prefabrykowana, betonowa stacja transformatorowa UNISTAT przystosowana jest do obsługi z zewnątrz. Przeznaczona do zasilania pojedynczego odbiorcy/grupy odbiorców z sieci napowietrznej lub kablowej średniego napięcia poprzez przyłącze/przyłącza kablowe. UNISTAT stanowi doskonały zamiennik dla stacji transformatorowych słupowych. Eliminuje zagrożenia charakterystyczne dla dotychczasowego rozwiązania. Stacja UNISTAT została wyposażona w wypróbowany, wysoce wydajny system wentylacji grawitacyjnej, pozwalający na wykonanie obudowy z trzema pełnymi ścianami. Daje to gwarancje pełnego bezpieczeństwa przeciwpożarowego, dzięki czemu UNISTAT może być lokalizowany na obszarze gęstej zabudowy mieszkalnej oraz na terenach przemysłowych.

2.3 Badania laboratoryjne - metodą weryfikacji nowych rozwiązań

Każde wyprodukowane urządzenie, przed wprowadzeniem do produkcji seryjnej, poddawane jest w Instytucie Energetyki w Warszawie pełnym badaniom zgodności wyrobu z PN-EN 61330: 2001, a podstawą do jego wprowadzenia na rynek jest uzyskanie CERTYFIKATU ZGODNOŚCI, potwierdzającego wysoką jakość wyrobu, sposobu jego wytwarzania, bezpieczeństwo dla obsługi, otoczenia i środowiska naturalnego. Jest to procedura absolutnie konieczna dla innowacyjnych rozwiązań, znacznie odbiegających od dotychczas stosowanych.

Kominowy system wentylacji grawitacyjnej w stacjach transformatorowych nie posiada opracowań teoretycznych. Dlatego tak ważne jest sprawdzanie jego możliwości na drodze badań empirycznych - w odniesieniu do każdego nowego zastosowania..

Autor tego rozwiązania, spółka EL-Q, jako pierwszy w kraju producent branżowy, uzyskała dla stacji transformatorowej SOLAR 20/630 CERTYFIKAT ZGODNOŚCI z obowiązującymi normami, oznaczony numerem 001/2005.

Nastąpiło to po uzyskaniu ATESTU na wyrób i przeprowadzonym w firmie, przez Instytut Energetyki w Warszawie, audicie procesów technologicznych, handlowych i serwisowych. Obecnie EL-Q posiada już cztery CERTYFIKATY ZGODNOŚCI wydane przez Instytut Energetyki na produkcję wyrobów stanowiących najnowszą ofertę produkcyjną firmy.